

Sygn. akt V CSK 126/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. [...] Sp. z o.o. w W.
przeciwko [...] Szpitalowi [...] w W. jako następcy prawnemu [X.] Szpitala [X.] w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 5 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 12 września 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

1) oddala skargę kasacyjną,

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powodowa spółka A. [...] spółka z o.o. z siedzibą w W. wniosła o zasądzenie od pozwanego [X.] Szpitala [X.] w W. kwoty 233.147,30 złotych obejmującej cenę sprzedaży gazów medycznych i czynszu za dzierżawę butli do przechowywania gazu.

Pozwany szpital wnosił o oddalenie powództwa zarzucając wygaśnięcie roszczeń powoda na skutek ich zaspokojenia przez inną spółkę M. S.A., z którą powódka zawarła umowę gwarancyjną. Ponadto pozwany podnosił, iż roszczenie powódki przedawniło się.

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił w całości powództwo opierając się na następujących ustaleniach:

A. [...] spółka z o.o. zawarła z pozwanym umowę na dostarczanie gazów medycznych wraz z dzierżawą butli i zbiorników do przechowywania gazów. Powódka za spełnione świadczenia wystawiła faktury VAT. Dnia 19 listopada 2012 r. powódka zawarła ze spółką M. S.A. z siedzibą w W. umowę gwarancji, na której podstawie spółka M. zobowiązała się przeprowadzić w imieniu powódki wszelkie czynności mające na celu odzyskanie wierzytelności przysługujące od dłużników. Spółka M. zapewniła, że dłużnicy wskazani w załączniku do umowy zapłacą swoje zobowiązania wobec A. [...] a jeśli tego nie uczynią, spółka M. będzie odpowiadać wobec spółki A. [...] do wysokości zobowiązań. Spółka M. mogła zwolnić się w całości od obowiązku naprawienia szkody, jaką poniosła spółka A. [...], w związku z brakiem zapłaty przez dłużników w uzgodnionym terminie, przez zapłatę równowartości zobowiązań dłużników na dzień płatności. Strony uzgodniły, że po dokonaniu zapłaty spółka M. nabędzie roszczenia wobec dłużników. Dnia 30 listopada 2012 r. spółka M. S.A. uiściła na rzecz powódki dochodzoną pozwem kwotę jako należność z tytułu zobowiązania pozwanego szpitala, a po bezskutecznym wezwaniu tego szpitala do jej zapłaty wystąpiła przeciwko pozwanemu o zwrot równowartości zapłaty dokonanej na rzecz powódki. Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 20 maja 2014 r. oddalił powództwo z uwagi na brak legitymacji czynnej uznając, że spółka M. nie wstąpiła w prawa wierzyciela.

Inną przyczynę oddalenia powództwa było uznanie, że umowa gwarancyjna była nieważna. Wyrok ten został zmieniony na korzyść powódki przez Sąd Apelacyjny w [...], który uznał, że umowa gwarancji z dnia 19 listopada 2012 r. została ważnie zawarta. Wyrokiem dnia 20 stycznia 2016 r. Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w [...], który po ponownym rozpoznaniu sprawy, wskazując na nieważność umowy gwarancji z dnia 19 listopada 2012 r. i brak wstąpienia M. S.A. w prawa wierzyciela oddalił apelację tej spółki.

Na podstawie tych ustaleń Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione. Wprawdzie nie doszło do wygaśnięcia wierzytelności z umowy dostawy i dzierżawy, ale roszczenie przedawniło się.

Według Sądu Okręgowego spółka M. spłaciła tylko własny dług wobec powódki i dlatego nie weszła w prawa wierzyciela na podstawie art. 518 § 1 k.c. Nie zaszły też okoliczności opisane w art. 518 § 2 k.c. Uzyskanie przez powódkę środków od spółki M. równych dochodzonej kwocie nie prowadzi do wygaśnięcia zobowiązania pozwanego szpitala tym bardziej, iż umowa gwarancji z dnia 19 listopada 2012 r. jest nieważna, gdyż została zawarta w celu obejścia art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2012 r. o działalności leczniczej (jeden. tekst Dz. U. z 2015 r., poz. 618 ze zm. – dalej jako ustawa o działalności leczniczej).

Termin przedawnienia roszczeń z umowy dzierżawy wynosi trzy lata, jak dla roszczeń o świadczenia okresowe (art. 118 k.c.), zaś termin przedawnienia roszczeń z umowy dostawy wynosi dwa lata (art. 612 w zw. z art. 554 k.c.). Terminy płatności faktur związanych z umową łączącą strony przypadały na okres od 18 sierpnia do 30 października 2012 r. Dlatego, nawet przy założeniu dłuższego, trzyletniego terminu roszczenia powódki przedawniły się z dniem 30 października 2015 r.

Jednocześnie Sąd Okręgowy podniósł, że nie zostało wykazane złożenie wniosku o zawezwanie strony pozwanej do próby ugodowej, a niezależnie od tego, już same twierdzenia strony powodowej wskazują, że celem złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej wcale nie było dochodzenie roszczenia od strony pozwanej. Jak sama wskazała powódka wniosek ten złożyła „z ostrożności procesowej” a zatem nie w celu zaspokojenia swych roszczeń, lecz dla przerwania

biegu zasiedzenia. Sąd Okręgowy powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., (II CSK 202/06, nie publ.) uznał, że dla oceny, czy doszło do przerwania biegu przedawnienia, istotna jest obiektywna skuteczność czynności, o której mowa w art. 123 § 1 pkt k.c., a więc zdolność do realizacji danego roszczenia.

Na skutek apelacji strony powodowej, wyrokiem z dnia 12 września 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanego szpitala dochodzoną kwotę.

Wobec zarzutów apelacji Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe i ustalił, że powódka wezwała pozwanego do próby ugodowej pismem, które wpłynęło do Sądu Rejonowego w W. w dniu 2 lipca 2014 r. a postępowanie ugodowe zostało zakończone w dniu 25 września 2014 r. W tych okolicznościach, zdaniem Sądu Apelacyjnego doszło do przerwania biegu przedawnienia, a pozew w przedmiotowej sprawie został wniesiony w dniu 23 września 2014 r., więc przed upływem terminu przedawnienia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego celem wezwania do próby ugodowej było uzyskanie w drodze ugody świadczenia wzajemnego wynikającego z zawartych przez strony umów.

Pozwany [...] Szpital [...] w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]. Zarzucił w nim naruszenie art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej w zw. z art. 391 i 356 § 2 k.c. a także art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przez ich nieprawidłową wykładnię. Na tych podstawach wniósł o uchylenie i zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] przez oddalenie apelacji powódki ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie kwalifikacji prawnej zawieranych przez spółkę M. z wierzycielami samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej umów określonych przez strony jako "umowy gwarancji" o analogicznej jak w niniejszej sprawie treści było już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego przy rozpoznawaniu skarg kasacyjnych w sprawach z udziałem spółki M. lub też tych samych stron (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2019 r., sygn. akt

V CSK 103/18, nie publ.). Na tle tych spraw w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się jednolity pogląd, w myśl którego poręczenie udzielone za zobowiązania samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej bez wymaganej zgody podmiotu tworzącego zakład opieki zdrowotnej jest nieważne (zob. m.in. wyroki z dnia 6 czerwca 2014 r., I CSK 428/13, OSNC z 2015 r. Nr 4, poz. 53, z dnia 19 listopada 2014 r. II CSK 9/14, nie publ., z dnia 9 stycznia 2015 r., V CSK 111/14, Biul. SN z 2015 r. Nr 2, poz. 13, z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 319/14 i II CSK 238/14, z dnia 18 lutego 2015 r., I CSK 110/14, z dnia 7 października 2015 r., I CSK 810/14 - nie publ.). W jego uzasadnieniu słusznie podnosi się, że sankcja nieważności, o której stanowi art. 54 ust. 6 ustawy o działalności leczniczej, dotyczy nie tylko czynności prawnych bezpośrednio prowadzących do zmiany wierzyciela, lecz także takich czynności, których skutkiem, chociażby pośrednim, w następującym po sobie łańcuchu zdarzeń, jest zmiana wierzyciela; dotyczy to m.in. umów indosu wekslowego, faktoringu i poręczenia. U podstaw tej szerokiej wykładni stoi *ratio legis* art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej, polegająca na przeciwdziałaniu obrotowi długami zakładów opieki zdrowotnej i wiążącym się z tym niekorzystnym konsekwencjom dla poszczególnych jednostek, jak i systemu służby zdrowia w ogólności (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., I CSK 428/13, OSNC 2015, Nr 4, poz. 53, z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 9/14, nie publ., i z dnia 2 czerwca 2016 r., I CSK 486/15, OSNC-ZD 2017, Nr 1, poz. 18).

Tę samą kwalifikację, prowadzącą do zastosowania art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej, przyjmuje się do umów gwarancyjnych opartych o konstrukcję prawną unormowaną w art. 391 k.c., w wariacie określonym w piśmiennictwie jako zbliżony do poręczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 546/14, nie publ., z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 788/14, nie publ., z dnia 20 stycznia 2016 r., V CSK 301/15, nie publ., z dnia 17 marca 2016 r., V CSK 446/15, nie publ., z dnia 6 maja 2016 r., I CSK 371/15, nie publ., i z dnia 3 marca 2017 r., I CSK 255/16, nie publ.).

Szczegółowa analiza umowy gwarancyjnej z dnia 19 listopada 2012 r. wskazuje, iż strony - w razie braku zapłaty ze strony pozwanego i spełnienia świadczenia przez M. S.A. z tytułu umowy gwarancji - zmierzały do nabycia przez

M. S.A. roszczenia wobec dłużnika. Tak skonstruowana umowa mieści się zatem - z uwzględnieniem wskazanej wcześniej szerokiej wykładni - w kręgu czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej (zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2018 r., V CSK 497/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2019 r., V CSK 103/18).

Z tych względów nie zasługiwały na uwzględnienie zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące kwalifikacji umowy gwarancyjnej zawartej pomiędzy powódką a spółką M. i zastosowanej do niej sankcji nieważności.

W związku z zarzutami skargi kasacyjnej kwestionującymi przerwanie biegu przedawnienia roszczenia powódki na skutek zawezwania do próby ugodowej pismem, które wpłynęło do Sądu Rejonowego w W. w dniu 2 lipca 2014 r., trzeba uwzględnić utrwalone w judykaturze stanowisko, że czynnością przedsięwziętą przed sądem bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia, która stosownie do art. 123 § 1 k.c. przerywa bieg przedawnienia roszczenia, jest również zawezwanie do próby ugodowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1964 r., II CR 675/63, OSNCP 1965/2, poz. 34; z 25 listopada 2009 r., II CSK 259/09; z 10 stycznia 2017 r., V CSK 204/16, nie publ.; z 20 lipca 2017 r., I CSK 716/16, nie publ.; z 14 grudnia 2017 r., V CSK 154/17, nie publ.; postanowienia SN z 17 czerwca 2014 r., V CSK 586/13, nie publ., i z 10 kwietnia 2018 r., II CSK 694/17, nie publ.).

Powódka wystąpiła z wnioskiem wkrótce po wydaniu wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 20 maja 2012 r., w którym ten Sąd przyjął brak legitymacji czynnej spółki M. do dochodzenia roszczeń przeciwko pozwanemu szpitalowi, co jednocześnie oznaczało, że taka legitymacja przysługuje tylko powodowej spółce. Już tylko te okoliczności pozwalają na uznanie, że skorzystanie przez powódkę w tym czasie z wniosku o zawezwanie do próby ugodowej rzeczywiście zmierzało do realizacji roszczenia, które wówczas zostało precyzyjnie określone i odpowiada roszczeniu dochodzonemu w niniejszym procesie. Jest to wynik oceny zachowania powódki w kontekście jej sytuacji prawnej, jaka w chwili

złożenia wniosku została ukształtowana wymienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w W..

Nie ma wobec tego potrzeby podejmowania szerszych rozważań dotyczących konsekwencji stwierdzenia, że celem wezwania do próby ugodowej było jedynie doprowadzenie do przerwy biegu przedawnienia. Wiąże się to z wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, że jeśli taki jest wyłącznie cel wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, to wniosek ten nie powoduje przerwy biegu przedawnienia albo wywołanie tej przerwy przez skorzystanie z wniosku o zawezwanie do próby ugodowej może być uznane za nadużycie prawa podmiotowego. Wobec tego niezależnie, czy jest to pierwszy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, czy kolejny, w procesie, w którym dochodzone jest roszczenie objęte wcześniej wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej sąd ma zawsze zbadać, czy jest to czynność, która potencjalnie może doprowadzić do realizacji roszczenia i jaki jest jej rzeczywisty cel (por. wyroki SN z 28 stycznia 2016 r., III CSK 50/15, nie publ.; z 10 stycznia 2017 r., V CSK 204/16, nie publ.; postanowienie SN z 10 kwietnia 2018 r., II CSK 694/17, nie publ.; wyrok SN z 19 lutego 2016 r., V CSK 365/15, nie publ., z 28 stycznia 2016 r., III CSK 50/15, nie publ.).

Odnosić też trzeba odmienne stanowisko, jakie zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 lipca 2018 r. (sygn. akt V CSK 384/17, nie publ.). Sąd Najwyższy wskazał, że wniosek o zawezwanie do próby ugodowej nie spowoduje przerwy biegu przedawnienia tylko wtedy, gdy został zwrócony (np. na skutek niezuzupełnienia jego braków formalnych, art. 130 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), odrzucony (np. z powodu braku jurysdykcji krajowej, por. uchwałę SN z 28 marca 2014 r., III CZP 3/14, OSNC 2015/2, poz. 16), bądź wywołane nim postępowanie pojednawcze zostało umorzone (np. wskutek cofnięcia zawezwania, art. 355 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Jeżeli wniosek o zawezwanie do próby ugodowej spowodował wszczęcie i przeprowadzenie postępowania pojednawczego, to wywołał również skutek określony w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Nie ma w tym wypadku miejsca na badanie w późniejszym procesie o roszczenie objęte wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej celu, którym kierował się wierzyciel, gdy wystąpił z tym wnioskiem. Decydujące jest to, że sąd przeprowadzając

postępowanie pojednawcze, potraktował wniosek o zawezwanie do próby ugodowej zgodnie z jego funkcją, tj. jako czynność procesową, która zmierzała do podjęcia próby ugodowej, i uznał go za dopuszczalny, podejmując stosowne czynności. Nie oznacza to, że dopuszczalne jest korzystanie z wniosku o zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu uzyskania skutku przerwy biegu przedawnienia, a nie w celu rzeczywistej realizacji roszczenia. Zagadnienie to wymaga jednak oceny nie w postępowaniu, w którym dochodzone jest roszczenie objęte wcześniej wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej, lecz w postępowaniu pojednawczym, prowadzonym na skutek tego wniosku.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną pozwanego rozstrzygając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ k.p.c.